

# PREGLED

*Sv. VI, Knj. III, God. III, juni 1948*

## NARODNI ZAJAM PETOGODIŠNJEG PLANA RAZVITKA NARODNE PRIVREDE FNRJ

Bitka za izgradnju socijalizma koju narodi FNRJ pod rukovodstvom KPJ vode već drugu godinu uspešno se razvija. Prošla godina je bila godina upoznavanja masa sa ciljevima Petogodišnjeg plana da bi se one oduševile i pridobile za široku saradnju. To je bila godina starta našeg planiranja, učenja, organizovanja i pribiranja iskustva od strane državnog aparata. Utoliko su uspesi koje smo postigli značajniji i veći, jer su to bili počeci jedne teške bitke. Time što smo ostvarili plan industrijske proizvodnje sa 106,7% a celokupni privredni plan sa 101,7% mi smo osvojili moćne pozicije za dalje nastupanje na svim linijama u bici za socijalizam.

U tom nastupanju mi se više ne oslanjamo samo na staru industriju nego na desetke novih fabrika i drugih preduzeća koja su već puštena u pogon ili će biti puštena u toku ove godine i iz kojih teče ili će uskoro poteći reka raznih proizvoda u naše gradove i sela. Osim toga pokazalo se da su naše unutrašnje rezerve još dosta velike i da mobilizacijom tih rezervi možemo u industrijskoj proizvodnji da postignemo znatno veće rezultate nego u prošloj godini. Zbog toga plan industrijske proizvodnje u 1948 godini zajedno sa planovima rudarstva, elektroprivrede i eksploatacije šuma predviđa povećanje od 61%. Naročito snažno će porasti produkcija uglja, električne energije i čelika.

Ova godina je vrlo značajna za izvršenje Petogodišnjeg plana, pošto je plan investicija porastao za 72%, od 38.662 miliona na 66.619 miliona dinara. Ostvariti investicioni plan 1948 u ovako velikom obimu znači ubrzati izvršenje Petogodišnjeg plana, znači postići takve rezultate, da ćemo kod odlučujućih proizvoda kao što su ugalj, električna energija i čelik razviti produkciju koja predstavlja  $\frac{1}{4}$  nivoa iz 1951 godine, a to znači ubrzati tempo socijalističke izgradnje, podizanje materijalnog blagostanja i kulturnog nivoa trudbenika.

Pregled

Jasno je da ostvarenje ovako velikog investicionog plana zahteva i velika materijalna sredstva. Njih u potpunosti obezbeđuje sužan porast nacionalnog dohotka u 1948 godini koji će se povećati za 44,4% u odnosu prema 1947 i predviđen je po planu u visini od 181,9 milijardi dinara. Kada pogledamo strukturu državnih prihoda po budžetu 1948 godine videćemo da oni ukupno iznose 124,8 milijardi dinara, što znači da će od celokupnog nacionalnog dohotka ostati van budžeta, u rukama građana, 67,1 milijarda dinara. Ako uporedimo nacionalni dohodak u 1947 godini koji je iznosio 132,9 milijardi sa budžetskim prihodima od 93 milijarde videćemo da je u rukama građana ostalo prošle godine 39,9 milijardi dinara, dok će ove godine ostati 67,1 milijarda, dakle, za 27,2 milijarde više. Van diskusije je da će ovih 27 milijardi dinara uticati na porast životnog standarda narodnih masa pa i na povećanje štednje kod naših banaka, štedionica, kreditnih zadruga.

Medu državnim prihodima u ovoj godini predviđeni su i prihodi od unutrašnjeg zajma od 3,5 milijarde, koji pretstavlja 2,8% od svih budžetskih prihoda. Vlada je ovih dana donela Uredbu o narodnom zajmu Petogodišnjeg plana razvitka narodne privrede FNRJ iz koje se vidi da će zajam biti upotrebljen za izvršenje zadataka postavljenih Planom. To je prvi naš zajam koji se raspisuje u relativno kratkom roku posle oslobođenja. Fakat da je Vlada pristupila raspisivanju zajma u četvrtoj godini posle oslobođenja najbolji je znak povoljnog razvitka naše privrede i materijalnog blagostanja narodnih masa koje će se javiti kao upisnik zajma. Kretanje uloga na štednju kod Narodne banke i kod naših štedionica to jasno pokazuje.

Nemamo pri ruci podataka o kretanju štednih uloga u celoj državi, ali i podaci o štednim ulozima u Bosni i Hercegovini su dovoljni da nam daju barem približnu sliku.

Kretanje uloga na štednju i broja ulagača bilo je od oslobođenja do kraja maja 1948 godine sledeće:

	Broj ulagača	Suma uloga u dinarima
31. XII. 1945	105	265.987
31. XII. 1946	3.914	9.150.983
31. XII. 1947	10.019	45.212.273
31. V. 1948.	12.586	70.484.692

Ove cifre jasno govore da je štednja porasla ne samo apsolutno, ne samo po broju ulagača i po sumi uloga nego i da se prosečan ulog iz godine u godinu povećavao i da su ulagači u stanju da ulažu veće sume

*Narodni zajam Petogodišnjeg plana razvitka nar. priv. FNRJ*

u banku posle podmirjenja svojih potreba. Treba naročito podvući značajan porast uloga na štednju u 1948 godini. U sumi od 45 miliona dinara koliko su iznosili ulogi u 1947 godini nalazi se i suma od 8 miliona koja predstavlja stare pupinje uloge i kad tu sumu odbijemo sledi da je suma uloga na štednju porasla za prvih pet meseci 1948 skoro za 100%. Sledeći meseci sigurno će doneti još veći porast, pošto će tek sada doći do izražaja činjenica da je poresko opterećenje veća smanjeno za 44% i da su smanjene makaze cena između industrijskih i poljoprivrednih proizvoda za blizu 16%.

Samo ne treba misliti da su naše banke i štedionice obuhvatile većinu slobodnih suma novca. Naprotiv, možemo sa sigurnošću tvrditi da se u rukama građana nalaze velike sume tezaursanog novca koji feži besplodno. Te sume naš kreditni sistem nije uspeo da prikupi. Za taj posao on se još nije osposobio i priliv uloga na štednju u naše banke i štedionice i kreditne zadruge vrši se spontano bez ikakvog potsticaja od strane kreditnog aparata. Mnogim građanima su naša kreditna preduzeća daleko i njima je lakše da novac drže kod kuće nego da ga ulažu u banku.

Raspis narodnog zajma je za te ljude rešenje pitanja produktivnog plasiranja njihovog novca.

On je povoljniji ne samo zbog više kamatne stope nego što je kamatna stopa koju plaća Narodna banka na štedne uloge nego i zbog velikog broja zgoditaka koje će dobiti upisnici zajma. Broj zgoditaka je tako veliki da svaka osma obveznica dobija zgoditak. Zgodici se kreću od 2000 do 100.000 dinara. Dakle, i najmanji zgoditak je dva puta veći od najvećeg iznosa obveznice.

Ali narodni zajam Petogodišnjeg plana obezbeđuje ne samo veliku materijalnu korist upisnicima nego i maksimalnu sigurnost. On je narodni ne samo po svom nazivu nego i po svom karakteru i po svojoj nameni. On je veran odraz istinski demokratskog karaktera našeg društvenog uređenja i svih promena koje su se dogodile u društvenim i ekonomskim odnosima u našoj zemlji.

U kapitalističkim zemljama upisnici zajma jesu banke, kapitalisti, rentijeri, veliki posednici, u Titovoj Jugoslaviji narodne mase, radnici, seljaci i narodna inteligencija. Nosioći obveznica našeg zajma neće biti kapitalisti koji će sa njima špekulisati na berzi na bosu ili na besu ne vodeći računa o državi, o narodu, o kursu nacionalne valute nego samo o svojim profitima. Nosioći obveznica narodnog zajma jesu radni ljudi koji će svoje uštedevine staviti narodnoj državi na raspo-

## Pregled

loženje svesni da na taj način čine jedno veliko delo, pomažu izgradnju socijalizma, a u isto vreme i sebi veliku korist.

Naš prvi unutrašnji zajam je narodni i po svojoj nameni, Kapitalističke zemlje raspisuju i unutrašnje i vanjske zajmove. Svi ti zajmovi imaju zajedničko da ne služe interesima naroda, da ne služe povećanju materijalnog blagostanja naroda i porastu proizvodnih snaga nego obezbeđenju nastine vladavine buržoazije, bogaćenju kapitalista. U kapitalističkim zemljama upisivanje državnih zajmova spada među vrlo unosne poslove. Zajmovi služe u svim kapitalističkim zemljama kao sredstvo da se tereti izdržavanja državnog aparata prebace na široke narodne slojeve. To je naročito slučaj za vreme ratova. Tada kapitalističke države raspisuju unutrašnje zajmove. Jedan deo tih zajmova upisuju kapitalisti, a drugi sitne štediške koje namami na upis najboljšu agitacija štampe. Kapitalisti zarađuju trostruko, prvo na kamatama koje plaća država na obveznice, drugo na liferacijama ratnog materijala i drugih roba koje kupuje država kod kapitalista, a koje plaća baš tim novcem od zajmova i treće na razlici kurseva kod kupovine obveznica na berzi. Kada je zajam upisan i uplaćen obveznice koje se nalaze u rukama sitnih štediša, postepeno prelaze u ruke berzanskih spekulanta, koji im na berzi obaraju kurseve. Zbog toga nastaje panika kod sitnih štediša i oni prodaju svoje obveznice po niskoj ceni. Čim obveznice pređu u ruke kapitalista kursevi obveznica na berzi počnu opet da rastu. Tako se u kapitalističkim zemljama vrši pljačka sitnih štediša od strane kapitalista, a kapitalisti zarade velike pare na kupoprodaji obveznica. Kome nisu poznate spekulacije s obveznicama ratne štete u staroj Jugoslaviji kada su obveznice sa nominalnom vrednošću od 1000 dinara kupovali spekulanti od seljaka po 60—70 dinara, a posle im podignuli kurs na berzi na 450—500.

Spekulacije sa obveznicama našeg zajma su nemoguće. One glase na ime, a ne na donosioca kao što je to slučaj u kapitalističkim zemljama. Kupoprodaja je zabranjena. Time je svaka spekulacija potsećena u korena. Ali one ipak daju mogućnost upisnicima da dodu do novca u svako doba kada im zatreba, pošto se na njih može dobiti zajam kod svakog kreditnog preduzeća. Nema sumnje da je to povoljniji način unovčenja nego u kapitalističkim zemljama putem berze. Upisnici time ne gube mogućnost da učestvuju u izvlačenju zgoditaka.

Naš prvi unutrašnji zajam je narodni i po svojoj nameni. On je namenjen izvršenju zadatka Petogodišnjeg plana, a to znači pove-

*Narodni zajam Petogod. plana razvitka nar. privre FNRJ*

čanju proizvodnih snaga, povećanju materijalnog blagostanja narodnih masa. Država će novac od zajma upotrebiti ne za održavanje administrativnog aparata kao što je to radila stara Jugoslavija i kao što to rade druge kapitalističke zemlje nego za izgradnju fabrika, željeznica, električnih centrala, otvaranje novih rudnika. Svakom čoveku je jasno da će se time povećati proizvodnja, a proizvodnja je jedini izvor blagostanja svakog naroda. Praksa je pokazala da se kod nas proizvodnja i po količini i po vrednosti stalno povećava, a sa time nacionalni dohodak. Znači naša privredna izgradnja ide jediniim pravilnim putem koji postoji za zemlju koja izgrađuje socijalizam, to jest da proizvodne snage rastu brže od nadnica i plata, od ličnog dohotka građana. Time je stvorena mogućnost da naša akumulacija raste brzo, a sa time i proizvodnja, pošto se najveći deo akumulacije upotrebi svake godine za izgradnju novih preduzeća, za uvećanu reprodukciju. U tome leži razlog, zašto je moguće da se zajam vrati upisnicima u relativno kratkom roku od 4 godine i da im se daju tako povoljni uslovi.

Iznos zajma nije veliki, pošto u cjelokupnoj sumi investicija u ovoj godini pretstavlja svega 5,25%. Ali makar to bila i relativno mala suma, ona će pomoći da se plan investicija za 1948 godinu izvrši u celosti, a to znači da će pomoći da se ubrza povećanje proizvodnje industrijskih i poljoprivrednih proizvoda, ukidanje racioniranja i zavođenje slobodne prodaje kao što je to učinjeno 1947 g. u SSSR. Izvršenje ovogodišnjeg investicionog plana je od ogromne važnosti, pošto se njime rešavaju vrlo važna pitanja naše daljnje izgradnje. Ubrzanje izvršenja Petogodišnjeg plana koje je postavljeno u ovogodišnjem investicionom planu pomoći će našoj zemlji da se osamostali u proizvodnji sredstava za proizvodnju, a naročito mašina i na taj način se u budućoj privrednoj izgradnji osloni na vlastitu metalurgiju i tešku industriju.

Unutrašnji zajmovi u SSSR su odigrali veliku ulogu. Oni su pokazali da je pomoću njih moguće mobilisati znatne rezerve koje ima svaka zemlja za privrednu izgradnju. Upisivanje zajma od strane narodnih masa jeste ne samo davanje državi novca za privrednu izgradnju nego i jače vezanje masa za izvršenje zadataka Petogodišnjeg plana. Etan masa i njihovo učešće u izgradnji socijalizma bili su i dosada veliki. Narodni front pod rukovodstvom KPJ i maršala Tita uveo je stotine hiljada građana u bitku za socijalizam. Ove godine ta mobilizacija je uzela još veći mah i nove stotine hiljada stupaju

na radove izgradnje železnica, autoputa Bratstvo i Jedinstvo, Novog Beograda, zadrugnih domova itd. Interes masa za zajam je veliki. Već prvih dana poslije donošenja odluke Vlade o raspisu zajma na svim konferencijama, zborovima, u štampi, na ulici govori se o zajmu i čuje se izraz oduševljenja masa. To je znak da su mase pravilno shvatile odluku Vlade i da su raspoložene da je pomognu. Patriotski duh koji je raspalila KPJ za vreme narodnooslobodilačke borbe učinio da će u upisu zajma uzeti učesća najšire mase u svim krajevima naše zemlje. Svaki građanin koji želi da naša zemlja postane što pre naпредna i bogata industrijska zemlja treba da gleda na upis zajma kao na stvar koja će obezbediti bolji i srećniji život svim narodima Titove Jugoslavije pa i njemu samom i da se odazove pozivu Vlade za upis zajma.

Drago Krdmija

## ПОВОДОМ ДОНОШЕЊА ДРЖАВНОГ БУЏЕТА И ПРИВРЕДНОГ ПЛАНА НР БиХ ЗА 1948 ГОД.

Послије доношења савезног буџета донијела је ових дана и Народна скупштина Народне Републике Босне и Херцеговине буџет наше Републике за 1948 годину. Доношењем буџета одобрен је уједно и годишњи републикански привредни план. Преко финансијских планова државних привредних предузећа, преко плана акумулације, преко инвестиционих расхода који у свему финансијски одражавају основне задатке који су у овој години постављени пред нашу привреду, буџет уствари претставља синтетичан новчани израз нашег плана. И сви остали дијелови државног буџета стоје у непосредној или посредној вези са планом. Због измијењеног карактера државе у новој Југославији ни расходи државног апарата, који поред функција власти врши и функцију непосредног управљања привредом, нису чисти административни расходи. Расходи буџета за просвјету и културу, за социјалну и здравствену заштиту такође су изравно или посредно повезани са задацима постављеним планом. На тај начин, обухватајући основне задатке привредне изградње и подизања друштвеног стандарда и одређујући дио националног дохотка, који ће се употребити за остварење тих и других задатака државе, буџет врши функцију планске расподеле националног дохотка у складу са задацима проширене социјалистичке репродукције утврђеним Петогодишњим планом.